

Kıbrıs Eğitim Tarihine Bir Katkı: Lefkoşa Ayasofya Sıbyan Mektebi “Aferin Belgesi (1916)”

Oğuz KARAKARTAL*

1571’de Kıbrıs’ı topraklarına katan Osmanlı Türkleri zamanla kendi eğitim sistemini adada kurmaya başlar. Bu sistem de, yüzyıllar boyunca Osmanlı eğitim sisteminin dini anlayış kuralları çerçevesinde şekillenen “sıbyan mektepleri, medreseler ve özel mekteplerden oluşur. Bunlardan sıbyan mektepleri günümüzdeki ilkokullara karşılıktır. Sıbyan mekteplerinde eğitim süresi, 1846 tarihinden itibaren dört sene olarak tesbit edilir.¹¹ XX yüzyılın başlarında 1912-1913’lerde adadaki ilkokul sayısı 193 olarak verilir. Türklerin adadaki en eski ilkokulu Lefkoşa Ayasofya Camii’nin yanibaşındaki Ayasofya Sıbyan Mektebi’dir: “Kıbrıs’ta ilk sıbyan okulu. Kıbrıs’ın Osmanlılar tarafından hemen fethinden sonra açılmış ve okulun adı “Ayasofya Sıbyan Okulu” olarak konmuştur.”²² Genelde Osmanlı eğitim sistemindeki okullarda eğitim anlayışında “cezanın” hakim olduğu, “dln” bulunmadığı düşünülür. Her lke, her dönem kendi eğitim sitemi içinde bir ödül uygulaması getirir. Kıbrıs Türk eğitim tarihi içinde, elimizdeki “Aferin Belgesi”yle Kıbrıs Türk eğitmenlerinin de ödül uygulamasına başvurduğunu anlıyoruz. Muhtemelen hem Osmanlı Türkiyesi’nde hem Kıbrıs’ta Türkler arasında XIX yüzyılın ikinci yarısından itibaren matbu-basılı kağıt şeklinde ödül belgeleri verildiğini rahatlıkla söyleyebiliriz. Bu dl belgeleri  tiptir:

- 1) Aferin Belgeleri
- 2) Tahsin Belgeleri
- 3) İmtiyaz Belgeleri

* Prof. Dr. Lefke Avrupa niversitesi ğretim yesi, okarakartalist@gmail.com

1 Bak:a (Mehmet ağlar-Osman Reis, “Kıbrıs Türk Eğitim Sisteminin Tarihsel Süreci”, *ağdaş ve Kryerel Eğitim Planlaması*, Pegem Yayıncılık, Ankara 2007, s.194-196; b) Hasan Alicik, *Kıbrıs Türk Ailesi*, Işık Kitabevi, Lefkoşa 2009, s.38-48

2 A.g.e, s.195

Aferin belgeleri öğrencinin başarılı olduğu derslere ve öğretmenin kanaatine göre verilen belgelerdir. Aferin belgeleri gayretli öğrencilere verilen “aferin, bravo, çok yaşa” anlamlarında bir ödül kağıdıdır. Genelde aferin kağıtlarının sayısı onu bulunca “tahsin”, tahsinler de beşi bulunca imtiyaz belgesi öğrenciye sunulur. Tahsin “beğenme, güzel bulma” anlamlarında, imtiyaz ise “ayrıcalık, üstünlük” anlamında Osmanlı eğitim sistemindeki ödül belgeleridir. Bazen sınavlarda birinci gelenlere “imtiyaz”, ikincileri “tahsin” belgesi verilir. Bazen dört adet aferin belgesi bir tahsin belgesi ederken, iki tahsin belgesi bir imtiyaz anlamına gelir.³

Elimizde mevcut olan “**Lefkoşa Ayasofya Sıbyan Mektebi Aferin Varakası-Belgesi**”ni Kıbrıs Türk eğitim tarihine bir ufak katkı, not olarak eklemek istedim. Özellikle kouruma imkanlarının sınırlı olduğu, göç olgusu ile savaşın yaşandığı Kıbrıs adasında eski belgelerin günümüze varmadaki sıkıntısı göz önüne alınırsa, Lefkoşa Ayasofya Sıbyan Mektebi’ne ait aşağıdaki belgenin değeri daha iyi anlaşılacaktır. 1916 yılına ait bu aferin belgesinde, Lefkoşa Ayasofya Sıbyan Mektebi’ndeki Orhan adlı öğrenciye, hocası Hafız Mehmet tarafından “hesab ve imla” dersinde gösterdiği başarıdan ötürü adı geçen belgenin imzalanıp verildiği görülüyor. Aferin kağıdının içindeki metinde şunlar yazılıdır:

Varaka-i Aferin

Lefkoşa Ayasofya İbtidaisi dördüncü sene şakirdanından 172 numaralı Orhan Efendi’ye hesap ve imla dersinden mükafaten ita edilmiştir.”

1916

Muallim-i Evvel Hafız Mehmet

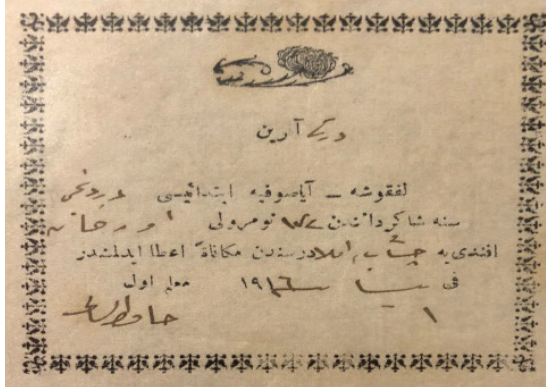
(Günümüz Türkçesi: Lefkoşa Ayasofya Sıbyan Okulu dördüncü sene öğrencilerinden 172 numaralı Orhan Efendi’ye, hesap ve imla dersinden mükafat-ödül olarak verilmiştir.)

Lefkoşa Ayasofya Sıbyan Mektebi aferin belgesinin eğitim tarihi açısından dikkati çeken bir yanı da, Osmanlı-İngiliz dönemi Kıbrıs Türk ilköğretim okullarında sadece cezanın (dayak, falaka) değil⁴⁴, ödül sisteminin de bulunduğunu bize göstermesidir.

Son olarak, 1916 tarihli **Lefkoşa Ayasofya Sıbyan Mektebi Aferin Belgesi**’nin çerçevesinin, tip-dizayn bakımından İstanbul’da verilen sade, klasik aferin belgeleriyle benzerlik gösterdiğini belirtelim.

3 Bu konuda ayrıntılı bilgi için bak: Halûk Perk, *Eğitim Tarihimizde (1869-1950) Mükâfat Belgeleri*, Bahçeşehir Üniversitesi Yayınları, İstanbul 2012, 392 s.

4 Bak: Hasan Alicik, *Kıbrıs Türk Ailesi*, Işık Kitabevi, Lefkoşa 2009, s.41-42

(Lefkoşa Ayasofya Sıbyan Aferin-Teşekkür Belgesi, 1916)